

WWW.UNILIB.RS

А О Д У Н А В К А

№ 26.

У Петакъ 23. Юнія

1844.

ТУГА ЗА ОТЕЧЕСТВОМЪ.

Горко ии с' было с' раставити
 Съ тобомъ, земльо, что си ме родила,
 Славу твою бѣданъ негледати
 Сяйну данасть, кою си добыла.
 Овде одъ теб' премила удаљнъ,
 Што т' веселе пѣсме садъ исчесицъ,
 У жалости за тобомъ погруженъ
 Даню, ноиу душомъ, чуй, болуемъ.
 Веселе ти с' сва садъ дѣца вѣрна
 На твомъ крилу, избављна майко!
 Садъ облака, на твомъ нобу церна
 Нема, сунце сія твое ярко.
 Сви ти сложно на олтарь приносе
 Драгу жертву, о земльо премила!
 Славу твою на Парнасъ узносе
 Вѣрни сыни, кое си родила.
 Там' по твоме тавномъ лугу дѣва
 По ливади, шумици зеленой,
 Са радосиу, усхићена, пѣва,
 Гласъ юй звони по горици чарной.
 Изподъ неба ам' твога удаљнъ,
 Те радости само с' я лишавамъ,
 Међъ народомъ туђимъ заборављнъ,
 За утѣху ахъ! сузе проливамъ. —
 Да' е небо тако одредило,
 Да ме сунце грес туђега рода,
 Пренесрењимъ мене учинило,
 Изподъ цѣла небеснога свода. —
 Ты зефиру послушай ме малый,
 Земльи онай, что се там' плаветни,
 Гди су с' тигри све до юче клали,
 А данасть се слави данъ пресретный;
 Земльи поздравъ мой однеси онай,
 Да се сына опомене свога,
 У веселю и радости своїй
 Некъ се сѣти и иене бѣднога.

А. Деснировицъ.

КРАТКОПИСНЫЙ ПРАВОПИСЪ
У ПИСМУ КИРИЛСКОМЪ.

(Продуженіе.)

III.

Што се тиче прве части, у којој бы свакій Славянинъ увидити моро школу изъ раздора у писму произлазейу: за ту овде друге доказе наводити немамъ мѣста ни времена. Само онога, кои се о истини те школе освѣдочили жели, молимъ, нека изволи упътати Славянина, кои је имао прилику познати истину мoga потврђивана друженіемъ са Славянима, и некъ самъ у книжевный животъ иде и пазльво све разматра. Ако има уши, да чути, и очи да видити може: онъ ће хиляду путји изкуствомъ своимъ опазити, колика школа изъ двостручногъ писма произитиче. Найкрупнији примѣръ речене школе есть једно у најновије време изишавше, кирилскимъ писменима печатано дѣло за простъ народъ, подъ именомъ: „Златотворно село,” међу којега 1500 предбронитељима једва се 50 латинскимъ словима пишући Славяна налази. Тако двострука писмена препречую узимност южнославенску!!!

Што се друге и треће части нашега задатка тиче, ту ће свакій азбукомъ пушући Славянинъ упътати: у чему треба разколѣніе препречити, и у чему је могуће безъ теготе приближити се? Да на то одговоримо, вали по гледати на правописъ ти Славяна и његове прописе, што следује.

IV.

Право имаю Славяни, латинска писмени употребљавајући, кадъ се туже, да у кирилскомъ писму ћашкасто „Р, р“ мѣсто прећашніје

га правогъ (округлогъ) „Р, р“ у новіє време изключително скоро читаю. Чини се, као да бы то было приближаванѣ къ латинскоме писму, ѿръ и у иѣму юшкasto „Р, р“ находимо; ал' кадъ се добро промотри, ћег-ме се види, да є то шкодљиво одлѣниe обой страна; ѿръ друго є у латинскомъ юшкasto „Р, р“ (едиако съ кирилскимъ „Р, р“), а друго у кирилици, дакле латинца много путїй превари, будући мѣсто ракъ (ракъ) чита пакъ, и мѣсто родъ (родъ) чита подъ и т. д.; а да свагда напишу Руси и Срби округло „Р, р“ мѣсто юшкастога „Р, р“, лако бы много то писмо свакїй познати.

У Подунавки на єдной страни посто пута налазимо юшкasto „Р, р“, па се толико пута латинскій Славянинъ на свакой страни превари. — И зато латински Славяни изъ срца жеle, да се Срби и Руси съ братскомъ любави у печатанимъ дѣлами къ старомъ правомъ округломъ „Р, р“ поврате. Ал' ако су томе печательни криви, што є округло „Р, р“ изчезло: то нека се изволе списательни побринути, да печательни одъ тогъ самовольногъ и Славянима шкодљивогъ поступка одустану. —

Латинскимъ Славянима є жао, кадъ помисле, како се є изъ кирилскога писма мало по мало изтребило невино округло писме „Р, р“, а утурало угљасто „Р, р.“ Пређашнига доба су кирилци за латинско „Р, р“ и за грчко „Р, ρ“ увѣќу у великомъ и малимъ писменима употреблявали округло „Р, ρ“; после ово знаменѣ („ρ“) остале јимъ само кано мало писме, а за велико узеше юшкasto „Р“: а на последакъ округло „ρ“ и изъ малы писмена избацише, те уведоше юшкasto „Р, р“ свуда. — У Лѣтопису Матице Србске, у Пеши изданимъ, налази се юштъ г. 1840 (право незнамъ, ал' можда и после) свуда округло „ρ“; а Даница Вукова, у Бечу печатана, већь г. 1834 (можда и пріе) има свагда дугуљасто „р“ (само юштъ где где се налази округло „ρ“). — Па вальда ово округло „ρ“ у свима печатнима юштъ ніє нестало. Дакле, браћо кирилци, вратите се што брже опетъ къ округломъ „Р, ρ“, у великомъ и малимъ писменима.

Уведенѣмъ тога юшкастога „Р, р“, мѣсто округлога „Р, ρ“, книжевноме саединѣнїю Славяна найчувствителніја рана є задана, после онѣ, одъ како є безазлено црквено „ѹ“ смутљивоме свѣтскоме „ѹ“ (које латинци као „ы“ читаю) и њесто уступити морало; и црквено нагнуто „Њ“

(које є латинскомъ „Њ“ толико слично, а исто онако изговара се) варљивоме правоме „Н“, које латинци скоро као кирилско „Х“ читаю. Кадъ промотримо, да знакъ „У“ врло често долази (на пуной страни Подунавке скоро сто пута), „Н“ пакъ юштъ чешће у писму кирилскомъ (200 — 300 пута на єдной страни Подунавке), тако, да то Моравица, Поляка и т. д. неброено путїй на свакой стране у читанию побуни: морамо допустити, да є славянска узаниность много се покварила тимъ, што су ова два писмена уведена. — Та заръ, до милога Бога! ніє было доста запреке изъ пређашњи нез одни времена съ три она стара писмена „В, С, Х“ (еръ „В“ се одъ латинаца као кирилско „Б“, „С“ као „Ц“, а „Х“ различно изговара) и съ новіја два „У, Н“? Зашто бы юштъ шестогъ бујонцију „Р, р“ наводили? У деветнаестомъ вѣку, у комъ гледају разна племена людій, да се у душевнимъ стварма сложе, што тимъ већма учинити морају, ако народъ као Славяни сачинjavaю. Зато [на страпу съ тимъ юшкастымъ „Р, р“] прогоните га изъ кирилице; де, браћо Руси и Срби, вратите се къ окружломъ изворномъ „Р, ρ“ докъ є време, докъ посве забачено и заборављено ќе! Садъ можемо лако учинити, што ќе наесь после много труда стати.

Кадъ Чеси, Далматинци и остали латински Славяни жеle, да Руси и Срби опетъ округло „Р, ρ“ приме: то се овимъ очевидно доказује, да ни једанъ Чехъ, Хрватъ и т. д. немисли и нетражи, да се кирилица утамани и у абецеду претвори, уведенѣмъ латински писмена мѣсто чисты кирилеки; ћербо кирилицама мы овде право кирилско писме, округло „Р, ρ“, препоручујемо, које у абецеди никадъ нити є было, нити ќе быти.

(Продуженіе слѣдуј.)

ПИСМА ЗНАМЕНИТИ СРБА.

(Г. ЯКОВУ ЧОКРЛЯНУ.)

Въ Будимѣ 24. Февруаріа 1796.

Любезнѣйший Приятелю мой!

Дружеское писмо твое отъ 24/17 Февруаріа прошлаго толико пріятнѣе мнѣ бысть получити и прочести, елико давнѣе въ совершенномъ молчаніи единъ къ другому бахома. Изъ сего неожидавнаго писма твоего вижу, яко здравствује-

ши, по не увѣдомляши мене внемъ како, и въ чемъ ты нынѣ упражняешся; еже миѣ первою приликою яви. Еже мене касается, азъ здравствую, и безъ службы давно уже сый, пребываю въ праздности и безъ всякаго заслуженія. Съ печатнею Славено - Сербскою изъ Виенны сыщель есмь съмо въ Будимъ. Повнегда она проданна бысть и соединена съ краlewskоу печатнею Всеучилища Пештанскаго, ииѣ хотаху при ней службу поправитея дати, и азъ рѣшился бѣхъ ея пріятися; обаче другою упражненію миѣ случившуся, кое миѣ повольніе видѣся, первую оставилъ, а другую нынѣ ожидаю.

Еже службы Дістрікtskаго Судію касается, иогу Вамъ сказать, яко вчера имѣль есмь честь быти у его Превосходителетва державнаго Собѣтника и Первопана Балога, кои изволилъ есть миѣ доказати, яко еще нѣсть времѧ поставити Судію Дістрікту; а когда къ тому времѧ будетъ, то безъ знанія его небудеть. Когда его Превосходителство мене вопросилъ есть, былъ ли азъ сіе званіе на себе пріяль, на сей вопросъ отвѣщалъ есмь, яко нынѣ небы могъ, а что послѣ годинъ дній сбытия возможеть, непредвижу, и на семъ дѣло остало есть. Сіе едино извѣстно есть, яко аще настоѧщее предпріятие мое миѣ во благо и по желанію моему обратится, то при немъ радо остану.

При семъ благосклонномъ случаи не хощу пропустити приложити тебѣ пять пѣнзей твоихъ, оставшихъ у мене послѣ посланія къ тебѣ книгъ, изъ коего увидиши, яко ти еще долженъ есмь 14. ф. 4. кр. Сей малый долгъ въ выиѣшнемъ состояніи моемъ платити тебѣ не могу; но обѣщаю здѣ ако постараюся исплатить и до 8 мѣсяцівъ дней.

Впрочемъ желая случай имати тебе вскорѣ видѣти, и въ присутствїи доказати тебѣ, яко всегда непремѣнныи есмь пріятель твой, и истинный почататель драгія ко миѣ дружбы твоей.

Терлаичъ.

СЧЕТЬ ОСТАВШИХЪ У МЕНЕ ПѢНЯЗЕЙ.

фор. кр.

Послѣ книгъ остало есть у мене всего . . .	75 , —
Отъ сеѧ суммы потрошихъ на веселіе съ	
пріятелями нашими по твоему наложешю . . .	11 , 56 ,
Даль есмь Господину Обрадовичу	30 , —
„ Господину Новаковичу за исторію . .	10 , —

фор. кр.

“ „ Тому же за новини на 1974 год. . 10 , —
Всего 60 , 56.

Остаетъ тебѣ еще получить отъ мене
всего на все. 14. ф. 4. к.

Въ Будимъ 24. Февруарія 1796.

Кромѣ погрѣшки въ численіи. Терлаичъ.

КАДЪ С, И КАКО КАВА У ЕВРОПУ УВЕДЕНА.

Кава се употреблявала юшть XV. столѣтія у целой Аравіи, и ациѣ, кои су се XVI. века изъ Месе и Медине враћали, уводили су ю у свима Муамеданскимъ земљама; а особито Муфтіє, кои су само ю, као право пиће муамеданске вѣре, пити допуштали. Путници изъ Европе, кои су крозъ Левантъ пролазили, научили су тамо каву познати. Кадъ є Петаръ де ла Фалле изъ Цариграда једномъ пріятелю у Римъ писао, яви му да ће онъ за кратко времѣ Европу научити, како се Софиѣ, кое се тако у Турской зове, піе. Год. 1614. била є у обичају кава кодъ неки трговаца у Марзелю. Тефетонъ употребљавао є каву у Паризу 1658. год. при повратку са свога путовања, и гостіо є стране, кои су га пре подне посѣщавали съ кавомъ. То є само за неке поедине путнике.

Да бы кави право преимущество дали, морамо особито и знаменито обстоятельство, кое є каву у обичай увело. и кое се године 1669 случило, кадъ въ Великій Султанъ Маомедъ IV. једно посланство Лудвику XIV. оправio, навести. Солиманъ Ага, началникъ овогъ посланства, бавио се 10 мѣсецій у Паризу, и за ово време мложи є жителя својомъ природномъ живосћу и умилјатосћу пріятельство задобио. Разне особе а особито госпое посѣщавале су га изъ любопытства. По обичају, кои у Турской влада, гостіо ѡ є кавомъ, и као што учтивость заповеда, морали су и њemu, кадъ є кога посѣтio, каву давати. Притомъ є и за око пріятно было, будући су каву у чистомъ и скупоцѣномъ портуланскомъ посуђу, съ лепимъ златомъ францускимъ украшенимъ салветама, робови госпојама подносили. Къ томе долази страно пошиво, наравъ, обычай, особитость, съ домаћиномъ (Солиманъ Агомъ) преко толмача говорити, и на ћилиму при земљи седити. Све є ово морало главу госпоя забунити. Одма су хтѣли они, кои су кодъ посланика каву пили, овай ужитакъ кодъ своеј куће имати. Ка-

ва се само у Марселију налазила, притомъ је било и мало, тако, да је фунта на 40 талира скочила.

После 3. године отвори неки Американацъ, Паскаљ, као неку буду на пазару светогъ Германа, на подобје оны, које је у Цариграду и Леванту видјо. Неки јоштъ један изъ Леванта уреди подобну овог. Обонца су по улицама ишли, каву продавали и муштерије прибављали; носили су по једну котарицу са свима пріуготовностима за каву и отменимъ судовима. Они су свою каву съ великомъ викомъ објављивали и продавали евтиномъ цениомъ; али опетъ нису добро успѣвали, јеръ како грађани средњегъ стања, тако и осталыј народъ ће имао на то волју. Напоследку Флорентинацъ Прокопе уреди нову продавницу, где се каве, теја, чоколаде, сладоледа (Gefrornes) и различиты ликера налазило. И одма се постара погледъ изображеногъ света къ себи привући. Његово уређење имало је такавъ успехъ, да је онъ скоро много подражателя добио. Госпоје првогъ реда често су свој интове предъ найотменимъ таковимъ продавницама заустављали, где јимъ се крозъ врата интова у сребрномъ посуђу кава доносила. Ово се дододило око 1741. године. Садъ се кава свуда распрострила, и ће се и у пайсиромашњимъ сељачкимъ кућама.

Св. Јовановићъ.

КЊИЖЕВНЕ ВѢСТИ.

Некиј данъ изашао је изъ овдешнѣј правитељствене књигопечатије „Позивъ на пету књигу Голубице.“ Видивши исту књигу већ у печатњаку и смотривши красну цртежницу, коју је Голубица на њиви књижевности Србске побирала, неможемо срџу одолјти, него ју и нашимъ читатељима најбоље препоручити, речењији по званију овде препечатавајући.

ПОЗЫВЪ.

НА ПЕТУ КЊИГУ ГОЛУБИЦЕ.

Кадъ самъ четврту књигу Голубице напечатану у светъ пустіо, нисамъ се надао, да ће издаванје наставити моћи, зато, што је пренумерација и продаж јоштъ на врло мало чис-

ло ограничена, а иоја јединствена снага према трошковима слаба је и недосежна, коју наравно као сваке помоћи лишену и найтоплија жеља и ревность најнадати и умножити је кадра. И зато у IVој књизи нисамъ пету ни објавио. Но видећи драгоцене прилоге, којима су ревностни дјелатници на полю књижевства Србскогъ и опетъ притећи усрдствовали, и пажелећи родъ Србскїј такове здраве умне 'ране и насладе лишавати, скупio самъ и последњи сile моје, да и пету књигу Голубице издамъ. И будући да ме је къ томе само права лепота и важност прилога побудила, то бы излишно было на препоруку исте што говорити. Који је прве четири изашавше књиге, о којима су се на велику нашу радость инострани отлични Журнали (као Часописъ Ческога Музеума у Прагу, и Литописи за славенско књижевство и пр. у Липици^{*}) врло похвално изразили, са вљимањемъ читАО, онай ће лагко о томе уверити се, кадъ помисли, да ова пета књига и по важности избора предмета, нарочито Србства и његовогъ историческогъ живота касајући се, и по величини не само изза остали заостати неће, него ће оне и премашити; о чему да се увѣрио и самъ, не бы такову заниста при слабој снази мојој ни издавао. А моја ће брига быти, да красота виђенја изгледа савршенству внутренњемъ подију одговори, па и тимъ очи наше къ болјму и здравијему вкусу отвора и навикава. Планъ је познатъ; цјена је, премда ће књига већа быти, обична као и досадъ по З. цвавција. Књига је већ у печатници, и најдалј до конца Августа мјесеца ов. год. готова ће быти. ГГ. Скупитељъ зато најучтивје умолявамъ, да бы за любовь обште ползе непоштедили труда најдалј до половине Августа мјесеца о. год. имена съ новцыма на мене долеподписанога у Београдъ послати, како бы се имена у књигу печатати могла.

У Београду, 5. Јуна 1844.

Григориј Вазаровићъ.

^{*} Извлута у руско-польскомъ часопису „Девица“ Е. Дубровскога, што у Варшави излази.